

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาหมู่บ้านปางไม้ตะเคียน ตำบลออนเหนือ กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ในครั้งนี้ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน และคนในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และสามารถพัฒนาตนเองได้ในอนาคต ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคร่วมกับคนในชุมชน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและตรงตามความต้องการของคนในท้องถิ่น โดยการสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์ และสังเกต อย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้รายละเอียดของข้อมูลที่สมบูรณ์และเชื่อถือได้ ประโยชน์ต่อการทำงานวิจัยชิ้นนี้ ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

บริบทของชุมชน

หมู่บ้านปางไม้ตะเคียนตั้งอยู่หมู่ที่ 10 ตำบลออนเหนือ กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ.2435 แต่เดิมพื้นที่แห่งนี้เคยเป็นป่าช้าเก่า เป็นที่พักของแรงงานและช้าง ซึ่งบรรดานักโทษต่างถิ่นนำเข้ามาเพื่อลาภชวงที่ได้จากการตัดไม้ตะเคียน เมื่อต้นตะเคียนหมดป่า กลุ่มคนเร่ร่อนจึงขนช้างและคนงานออกไป หลังจากนั้นก็มีชาวบ้านจากหมู่บ้านอื่นมองเห็นว่าสถานที่แห่งนี้เหมาะแก่การปลูกสร้างที่อยู่อาศัย จึงย้ายเข้ามาตั้งรกราก และใช้ชื่อว่าหมู่บ้านว่า “ปางไม้ตะเคียน”

หมู่บ้านปางไม้ตะเคียน ตั้งอยู่ติดกับแม่น้ำแม่ออนซึ่งไหลลงมาจากน้ำตกตาดเหมย ผ่านหมู่บ้านและไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำแม่ออน นอกจากนี้พื้นที่ส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน เป็นเขตติดต่อกับป่าสงวนและภูเขา ทำให้อากาศภายในหมู่บ้านค่อนข้างเย็นสบายเกือบตลอดปี ด้านการคมนาคมก็สะดวกมีให้เลือกถึง 3 เส้นทาง แต่เส้นทางซึ่งเป็นที่รู้จักแพร่หลาย และสะดวกที่สุดคือ การเดินทางจากถนนสายเชียงใหม่-ฮอนหลวย จนถึงปากทางเข้าหมู่บ้านหนองหอย และถึงหมู่บ้านปางไม้ตะเคียนมีระยะทาง 2 กิโลเมตร ถึงแม้ว่าหมู่บ้านปางไม้ตะเคียนจะเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ แต่ก็มีการจัดตั้งน้ำประปาภูเขา

ชาวบ้านจึงไม่มีปัญหาเรื่องไฟฟ้าและน้ำสำหรับอุปโภค บริโภค จะขาดก็แต่ความสะดวกทางด้านการสื่อสาร เนื่องจากภายในหมู่บ้านยังไม่มีตู้โทรศัพท์สาธารณะ และยังไม่มีการต่อสายโทรศัพท์เข้าหมู่บ้าน อีกทั้งยังเป็นจุดอับสัญญาณสำหรับโทรศัพท์มือถือแทบทุกรุ่นอีกด้วย ชาวบ้านในหมู่บ้านปางไม้ตะเคียนเป็นคนพื้นเมือง ดังนั้นขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ จึงมีได้แตกต่างจากคนเมืองทั่วไปมีสภาพความเป็นอยู่แบบช่วยเหลือเกื้อกูลเหมือนพี่เหมือนน้อง ทั้งในด้านความเป็นอยู่และด้านอาชีพ ซึ่งในปัจจุบันอาชีพของคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนจากการทำไร่ทำนา มาเป็นรับจ้างทำงานให้กับสนามกอล์ฟเปิดใหม่ ซึ่งกำลังสร้างและตั้งอยู่ไม่ไกลจากตัวหมู่บ้าน

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้าน

ผู้วิจัยมีความพยายามที่จะให้กลุ่มเป้าหมายได้มีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อค้นหาแนวทางในการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และพัฒนาให้ได้รับรูปแบบที่เหมาะสมกับท้องถิ่นมากที่สุด ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ต่างก็ได้แสดงออกถึงความมีศักยภาพในการเสนอข้อคิดในแง่มุมต่าง ๆ รวมไปถึงสามารถเสนอแนวคิดและความต้องการของตนเอง ที่ควรจะได้รับภายหลังการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากนี้กลุ่มเป้าหมายก็ยังสามารถเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้โดยง่าย เช่น เมื่อผู้วิจัยอธิบายว่าเหตุใดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน จึงมีความสำคัญอย่างมาก กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ก็สามารถเข้าใจได้โดยทันทีว่าเพราะเหตุใดเราจึงต้องพยายามอนุรักษ์ไว้ให้ได้มากที่สุด และใช้ทรัพยากรเหล่านี้สิ้นเปลืองน้อยที่สุด

จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านปางไม้ตะเคียน

1. จุดแข็งด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านปางไม้ตะเคียน

จากการศึกษาพบว่า หมู่บ้านปางไม้ตะเคียนมีจุดแข็งอยู่หลายประการ ทั้งในด้านพื้นที่ ด้านชุมชน และด้านสาธารณสุข ซึ่งล้วนแต่ส่งผลในทางบวกต่อการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมู่บ้านปางไม้ตะเคียนมีลักษณะภูมิอากาศที่เย็นสบาย ไม่หนาวและไม่ร้อนจนเกินไป สถานที่พักผ่อนทางธรรมชาติก็มีหลายแห่งซึ่งสามารถพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ เนื่องจากมีความสะดวกในด้านการเข้าถึง สามารถนำรถยนต์หรือรถบัสเข้าไปจอดถึงภายในหมู่บ้านได้ นอกจากนี้ความพร้อมของระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็นต่อการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ก็มีอย่างครบครัน เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา (ภูเขา) ส่วนในด้านสาธารณสุขก็มีสถานีนามัย และโรงพยาบาลของรัฐที่ให้บริการ ซึ่งตั้งอยู่ไม่ห่างไกลจากตัวหมู่บ้านเท่าใดนัก

สามารถนำตัวผู้ป่วยส่งให้ถึงมือแพทย์ได้อย่างทันท่วงที และสิ่งสำคัญที่สุดคือ จุดแข็งด้านชุมชน ชาวบ้านในหมู่บ้านปางไม้ตะเคียน มีความต้องการและมีความพร้อมที่จะพัฒนาหมู่บ้านให้ดีขึ้น อีกทั้งชาวบ้านส่วนใหญ่ก็มีศักยภาพเพียงพอต่อการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น วางแผน และปฏิบัติการตามแผนที่ได้จากรูปแบบการท่องเที่ยวที่ตนเองมีส่วนร่วม ชาวบ้านเหล่านี้ แม้จะมีการศึกษาที่ไม่สูงแต่ก็มีความใฝ่รู้สนใจติดตามข่าวสารต่าง ๆ มีลักษณะนิสัยของการเป็นเจ้าบ้านที่ดี รวมไปถึงมีความสามัคคี และความผูกพันกันอย่างเหนียวแน่น ทำให้สามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้ถึงจุดหมายที่ต้องการได้

2. จุดอ่อนทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านปางไม้ตะเคียน

เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย ทำให้ขาดทักษะพื้นฐานบางประการ ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น ขาดความรู้ทางการสื่อสารภาษาอังกฤษกับชาวต่างชาติแม้แต่การสื่อสารภาษากลางกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่คนเมือง อีกทั้งยังขาดแคลนผู้นำที่มีความรู้ในทางวิชาการ ทำให้ชาวบ้านยังมีความอ่อนต่อโลก ขาดความรู้ความเข้าใจในบางเรื่อง ซึ่งการแสดงออกถึงความจริงใจเพียงอย่างเดียวที่ชาวบ้านมีอยู่นั้น ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนเกิดความประทับใจ จำเป็นอย่างยิ่งที่ชาวบ้านจะต้องมีทักษะทางการให้บริการด้วย

ภายในหมู่บ้าน ยังมีเหตุการณ์การลักเล็กขโมยน้อยเกิดขึ้นอยู่เนือง ๆ อาจเป็นเพราะความเป็นเครือญาติ ทำให้ฝ่ายผู้เสียหายไม่จากร้องกันจนถึงที่สุดทางกฎหมาย ผู้กระทำผิดจึงไม่เกิดความเข็ดหลาบ อีกประการหนึ่งซึ่งถือเป็นจุดอ่อนที่สำคัญ คือ ปัญหาทางด้านขยะมูลฝอย ถึงแม้ว่าในบริเวณตัวหมู่บ้าน จะมีจุดทิ้งขยะและชาวบ้านดูแลความสะอาดกันดีเป็นอย่างดี แต่ในจุดของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และระหว่างทางเดินป่าจะพบขยะถูกทิ้งเรี่ยราดหลายจุด ทำให้ความงดงามของทัศนียภาพสูญเสียไปอย่างมาก นอกจากนี้ทางเดินป่าไปยังน้ำตกตาดเหมยก็ค่อนข้างรก เนื่องจากต่างคนต่างก็คิดว่าไม่ใช่เรื่องของตน และเป็นพื้นที่ซึ่งอยู่นอกเขตของหมู่บ้าน ผู้คนจากต่างถิ่นต่างที่เข้ามาเที่ยวและทิ้งขยะมูลฝอยเอาไว้ให้เป็นที่อยู่อาศัย ส่วนในเรื่องของน้ำที่ใช้สำหรับอุปโภคแม้ว่าจะมีอย่างเหลือเฟือ แต่ถ้าในแง่ของการบริโภค น้ำประปาภูเขาที่ชาวบ้านใช้ดื่มกินกันอยู่ถือว่าไม่เหมาะสมอย่างยิ่งในด้านของสุขอนามัย เนื่องจากน้ำไม่มีความสะอาดเพียงพอ อาจส่งผลเสียต่อสุขภาพในระยะยาวได้ และที่สำคัญอาจทำให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนเกิดความรังเกียจ

3. โอกาสทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านปางไม้ตะเคียน

จากผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้มองเห็นได้อย่างชัดเจนว่า หมู่บ้านปางไม้ตะเคียนมีโอกาสดีทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสะดวกสบายที่จะได้รับการเดินทาง เนื่องจากสามารถใช้รถจักรยานยนต์ รถยนต์ หรือรถบัสพาหนะได้ตลอดเส้นทาง ตั้งแต่ตัวเมืองจนถึงบริเวณภายในหมู่บ้าน เว้นแต่จะแวะเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจระหว่างการเดินทาง ซึ่งมีทั้งสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม และร้านค้าที่มีการจัดห้องแสดงสินค้าไว้เพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้เส้นทางเข้าหมู่บ้านจากปากทางเข้าถึงตัวหมู่บ้าน ซึ่งมีระยะทาง 2 กิโลเมตร ก็มีความน่าสนใจไม่น้อย เนื่องจากห้องผ่านหมู่บ้านต่าง ๆ ทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสที่จะได้เห็นวิถีทางในการใช้ชีวิตของชาวบ้านและแนวถนน รวมถึงการทำนา ทำไร่ บนที่ดินทำกินตลอดเส้นทาง และปัจจุบันกำลังมีการก่อสร้างสนามกอล์ฟขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ไม่ไกลจากตัวหมู่บ้านเท่าใดนัก จึงนับได้ว่าเป็นโอกาสที่ดีอีกประการหนึ่งของหมู่บ้านปางไม้ตะเคียน เนื่องจากสนามกอล์ฟจะเป็นสิ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นได้อีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้เหตุการณ์ก่อการร้ายใน 3 จังหวัดภาคใต้ ก็ค่อนข้างเป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ดังนั้นภาคเหนือของไทยก็น่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจสำหรับชาวต่างชาติและคนไทยภายในประเทศ และอาจส่งผลให้หมู่บ้านปางไม้ตะเคียนเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง ซึ่งนอกจากจะมีความปลอดภัยแล้ว ในสภาวะที่เศรษฐกิจกำลังตกต่ำ และผู้คนต้องการสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนที่คุ้มค่า ประหยัดทั้งเงินและเวลา หมู่บ้านปางไม้ตะเคียนเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากตั้งอยู่ไม่ไกลจากเมืองเชียงใหม่ อีกทั้งยังเป็นเขตพื้นที่ชนบทที่มีอัตราค่าครองชีพต่ำ ราคาของอาหาร เครื่องดื่ม และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เมื่อเทียบกับในตัวเมืองก็นับว่าถูกกว่ากันค่อนข้างมาก

4. อุปสรรคทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านปางไม้ตะเคียน

จากผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนพบอุปสรรคไม่มากนักว่า หากไม่ได้รับการแก้ไขป้องกันอย่างถูกวิธี หรือปล่อยไว้ละช้าเกินไป ก็อาจทำให้กลายเป็นปัญหาใหญ่ในระยะยาวได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเส้นทางการเดินทางจากปากทางเข้าจนถึงตัวหมู่บ้านในบางช่วงยังเป็นถนนลูกรัง ซึ่งจะทำให้เกิดโคลนเลนและเป็นหลุมเป็นบ่อในช่วงฤดูฝน หากไม่ปรับปรุงก็จะทำจำนวนนักท่องเที่ยวลดน้อยลงได้โดยง่าย เนื่องจากปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หรือเชิงอนุรักษ์นี้ กำลังเป็นที่นิยม หลายแห่งก็ได้ที่จะพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ของตนเอง เพื่อให้มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวให้สูงกว่าคู่แข่ง นอกจากนี้ การสร้างสนามกอล์ฟอาจนำความเจริญอย่างเร็วขีดจำกัด มายังพื้นที่บริเวณใกล้เคียง รวมถึงหมู่บ้านปางไม้ตะเคียน ซึ่ง

อาจส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและทรัพยากรทางธรรมชาติอันเป็นปัจจัยหลักของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

จากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมและการใช้เทคนิคการประชุมระดมแนวความคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน ทำให้ได้แนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านในหลายด้าน ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาด้านการจัดการ

มีความจำเป็นที่จะต้องจัดทำงบประมาณเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง และเมื่อได้รับงบประมาณก็ต้องจัดหารายได้เสริมจากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากงบประมาณที่ใช้อยู่เดิมเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการแบ่งปันผลประโยชน์และรายได้จากการท่องเที่ยวให้แก่ผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม โดยคอยควบคุมให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีระบบและเป็นที่ยอมรับของชุมชนในพื้นที่ จัดให้มีการอบรมผู้นำชุมชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ และนำไปเผยแพร่ให้แก่คนในชุมชนของตน

2. แนวทางการพัฒนาด้านประชาสัมพันธ์

จัดให้มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้านไปยังนักท่องเที่ยว ให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายโดยประสานงานกับสำนักงานการท่องเที่ยว บริษัทนำเที่ยวและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนอกจากนี้ยังต้องพิจารณาศักยภาพของชาวบ้านในหมู่บ้านให้สามารถถ่ายทอดข้อมูล เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเองให้นักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. แนวทางการพัฒนาด้านสังคม

เข้มงวดการในการดูแลรักษาความปลอดภัยภายในชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวทุกจุด เพื่อป้องกันเหตุการณ์ลักเล็กขโมยน้อย การแพร่ระบาดของยาเสพติด หรือการทำร้ายนักท่องเที่ยว โดยสมาชิกในท้องถิ่นต้องช่วยกันสอดส่องดูแล และปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับแนวทางอย่างเคร่งครัด

4. แนวทางการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

ควรมีการกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แต่ก็ต้องสร้างจิตสำนึกให้ชาวบ้านไม่แสวงหารายได้เงินเกินขอบเขต โดยใช้วิธีเอาเปรียบนักท่องเที่ยว

หรือเกิดการขัดแย้งเองในชุมชน นอกจากนี้ยังต้องประสานงานไปยังเครือข่ายธุรกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงแรม เกสต์เฮาส์ หรือบริษัททัวร์ต่าง ๆ

5. แนวทางการพัฒนาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

กำหนดกฎระเบียบของชุมชนในการรักษาความสะอาดทั้งภายในชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวทุกจุด โดยการติดป้ายห้ามทิ้งขยะและจัดวางถังขยะไว้ตามจุดต่าง ๆ อย่างเหมาะสม รวมถึง การแบ่งหน้าที่ในการรักษาความสะอาด เช่น คอยดูแลไม่ให้ขยะล้นถังหรือส่งกลิ่นรบกวน นอกจากนี้ยังต้องคอยเตือนนักท่องเที่ยวไม่ให้ทิ้งขยะ สิ่งปฏิกูลลงในแม่น้ำลำห้วย พื้นที่สาธารณะ พื้นที่ป่า และไม่ให้ลักท่องเที่ยววกอวกไฟในจุดที่ไม่ได้รับอนุญาต

6. แนวทางการพัฒนาด้านการตลาดและการบริการ

จัดให้มีการประชุม เพื่อวางแผนการบริการให้มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดอยู่เสมอ โดยให้สมาชิกในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด เพื่อพัฒนาทักษะความสามารถในการให้บริการรวมถึงการติดตามประเมินผล และค้นหากลยุทธ์ทางการตลาดให้ทัดเทียมคู่แข่งอยู่ตลอดเวลา

รูปแบบที่เหมาะสมของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในหมู่บ้านปางไม้ตะเคียน

จากการวิเคราะห์ข้อมูล และค้นหาแนวทางร่วมกับชาวบ้านทำให้ได้รูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของหมู่บ้าน ปางไม้ตะเคียน ดังนี้

การจัดรายการนำเที่ยว แบ่งเป็น 2 รูปแบบ

1. รูปแบบการท่องเที่ยวนำเที่ยวแบบไปเช้า-เย็นกลับ

เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวไม่ต้องเสียเวลามากนัก และสามารถพักผ่อนได้อย่างอิสระ เน้นการเดินป่าศึกษาธรรมชาติและการร่วมรับประทานอาหารท่ามกลางน้ำตกตกทอด

2. รูปแบบการท่องเที่ยวนำเที่ยวแบบค้างคืน (2 วัน 1 คืน)

เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวนำเที่ยว ซึ่งนอกจากนักท่องเที่ยวจะสามารถชื่นชมกับธรรมชาติและสถานที่พักผ่อนอื่น ๆ เพิ่มขึ้น ก็ยังจะได้สัมผัสกับประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านอย่างลึกซึ้งขึ้นอีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนกรณีศึกษาหมู่บ้านปางไม้ตะเคียน ตำบลออนเหนือ อําเภอออนเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบทของชุมชนที่เอื้อประโยชน์ต่อแนวคิดในการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยว แบบยั่งยืน โดยชุมชนมีส่วนร่วม รวมถึงวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคทางการท่องเที่ยวและหาแนวทางพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยการร่วมกันกับชาวบ้าน เพื่อสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่เหมาะสมกับหมู่บ้านปางไม้ตะเคียนแห่งนี้

จากผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านในหมู่บ้านปางไม้ตะเคียนมีจิตสำนึกที่ดี มีความเอื้ออาทรต่อกันในการพัฒนาชุมชนของตนเองสอดคล้องกับผลงานวิจัยของประมวล รจนเดร (242 : 84) ซึ่งกล่าวได้ว่าชุมชนเข้มแข็งคือ ชุมชนที่มีศักยภาพสามารถกำหนดทิศทางคุณค่า และวิธีการดำเนินชีวิต ประกอบกับอุปนิสัยของคนในชุมชนส่วนใหญ่มีความชอบที่จะรวมกลุ่มกันเพื่อทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นประโยชน์แก่ตนเองและส่วนร่วมให้สำเร็จลุล่วง ดังนั้นหากได้รับการชี้แนะที่ถูกต้องและได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม ก็จะสามารถก้าวไปสู่ความสำเร็จได้โดยไม่ยากนัก ซึ่งตรงกับความหมายของการมีส่วนร่วมที่นำชัย หนูผล (2529 : 117) สรุปไว้ว่าเป็นกระบวนการที่สมาชิกของชุมชน มีการกระทำออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกันเพื่อสนับสนุนสถานภาพทางสังคมของชุมชน โดยร่วมแรงร่วมใจกันในเรื่อง งบประมาณ ปัญหา ความต้องการ การวางแผน และตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อบำบัดปัญหาที่กำลังประสบอยู่ให้ลุล่วงไปเพื่อประโยชน์ของชุมชน และช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความเป็นเจ้าของให้เกิดกับคนในชุมชน ทำให้การดำเนินโครงการต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จ มีผลให้สามารถช่วยตนเองได้ในระยะยาว โดยไม่ต้องคอยพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐหรือเอกชนต่อไป

ทางด้านทฤษฎีบทที่ศักยภาพของชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ซึ่งเป็นวิธีการหรือเครื่องมือ การวางแผนกลยุทธ์ที่รู้จักและใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยผู้วิจัยถือนิเวศวิทยา และแนวคิดของนันทิยา หุตานวัตร และคณะ (2542 : 10-15) มาเป็นหลักในการดำเนินการและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับชุมชนหมู่บ้านปางไม้ตะเคียนจากแนวคิดดังกล่าวทำให้ผลการวิเคราะห์ออกมาเป็นที่น่าพึงพอใจอย่างยิ่ง ผู้วิจัยและคนในชุมชนสามารถเข้าใจปัญหาต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งซึ่งอีกทั้งยังก่อให้เกิดความสามัคคีเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ซึ่งล้วนเป็นผลดีต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของธีรพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2544 : 200-206) ซึ่งยึดหลักการเรียนรู้จากชาวบ้านโดยตรง ศึกษามุมมอง กรอบแนวคิดของชุมชนที่มีต่อปัญหา หรือการพัฒนาในแต่ละด้าน มีความยืดหยุ่น ไม่ยึดติดรูปแบบและวิธีการที่

ตายตัว แต่ปรับตัวและวิธีการให้เข้ากับกระบวนการเรียนรู้ที่กำลังดำเนินอยู่ ประการสำคัญต้องไม่ยึดเอาตัวเองเป็นหลัก เปิดใจให้กว้างเรียนรู้ และรับฟังผู้อื่น เพื่อให้เข้าถึงปัญหาและความจำเป็นเร่งด่วนของชุมชน

ผลที่ได้รับจากการวิเคราะห์ทำให้ได้รูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่เหมาะสมกับสภาพชุมชน หมู่บ้านปางไม้ตะเคียน และตรงตามวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่กำหนดไว้แต่แรกเริ่ม ดังที่ ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2538 : 32) กล่าวว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนคือ การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ โบราณวัตถุสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ที่มีอยู่จำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการพัฒนานำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยพยายามลดความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากร หรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรให้น้อยที่สุด และทะนุบำรุงสงวนรักษาทรัพยากรให้คงอยู่ในสภาพเดิมตลอดไป ซึ่งข้อความดังกล่าวตรงตามความต้องการของชาวบ้านในชุมชนหมู่บ้านปางไม้ตะเคียน ดังนั้นเมื่อเน.จิตติ บวกกับคนในชุมชนเข้าใจ และเห็นด้วยกับแนวคิด จึงไม่เป็นการยากที่จะสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมขึ้น เพียงแต่คนในชุมชนต้องได้รับการอบรมเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาศักยภาพในข้างต้นโดยเฉพาะการปรับปรุงบุคลิกภาพและความเชื่อมั่นในตนเอง เนื่องจากหมู่บ้านปางไม้ตะเคียนเป็นชุมชนที่สงบ มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีมาก แต่ก็ต้องมีการพัฒนาด้วย เพื่อจะได้มีความพร้อมที่จะรับมือกับนักท่องเที่ยวต่างถิ่นที่อาจเข้าสร้างความวุ่นวายในรูปแบบต่าง ๆ หรือเอาทรัพยากรเปรียบคนในชุมชน เช่น นักท่องเที่ยวบางกลุ่มอาจไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน ซึ่งการกระทำดังกล่าวอาจสร้างความเสียหายให้กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ดังนั้นคนในชุมชนจึงต้องเข้มแข็ง และกล้าแสดงออก กล้าคัดค้าน การกระทำที่ไม่ถูกต้องดังกล่าว เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชนและทรัพยากรทางธรรมชาติให้ดำรงอยู่ต่อไป

จากกระบวนการวิจัย วิเคราะห์ร่วมกับชาวบ้านทำให้เกิดความชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยและคนในชุมชน ต่างเข้าถึงความต้องการที่แท้จริงและเป็นที่แน่ชัดว่าคนในชุมชน มีศักยภาพมากพอที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้เข้มแข็ง และกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่แม้จะไม่ใหญ่โตมากแต่ก็มีความพอเหมาะพอดีกับพื้นที่และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีอยู่ไม่ทิ้งไว้ให้เปล่าประโยชน์ แต่นำมาใช้ประโยชน์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการพึ่งพาตนเอง รวมไปถึงอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างผู้ที่มีความเข้าใจและมีจิตสำนึกที่ดี

ข้อเสนอแนะ

จากผลของการวิจัยในครั้งนี้ ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าคนในชุมชนมีศักยภาพเพียงพอในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ หากได้รับการแนะนำ

ที่ถูกต้องและสนับสนุนจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม ก็จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นให้บรรเทาเบาบางหรือหมดไปได้ ซึ่งปัญหาที่พบในปัจจุบัน และที่มีแนวโน้มว่าอาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ผู้วิจัยมีแนวทางในการแก้ปัญหาและป้องกันดังนี้

1. ควรจัดให้มีการประชุมให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแบบแผนการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และแนวทางการแก้ปัญหา แนวทางในการปรับปรุงพัฒนาอย่างน้อยที่สุดเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อร่วมกันวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ให้มีข้อมูลที่ทันสมัยและตรงตามความเป็นจริงอยู่ตลอดเวลา
2. จัดหาแกนนำชาวบ้านที่มีอุปนิสัยชอบศึกษาความรู้ให้คอยติดตามข่าวสาร และศึกษาข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อนำมาเผยแพร่ให้ชาวบ้านคนอื่น ๆ ได้รับรู้และเข้าใจอีกต่อหนึ่ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถช่วยพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวให้มีความทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน และสามารถนำข้อมูลความรู้ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวภายในท้องถิ่นได้
3. จัดกิจกรรมที่มีประโยชน์ในการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนในชุมชนด้านต่าง ๆ หรือกิจกรรมที่จะช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนมีกำลังที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไปอย่างไม่ทอดทิ้ง ไม่ว่าจะเกิดปัญหาหรืออุปสรรคใด ๆ ก็ตาม
4. ควรจัดให้มีคณะกรรมการของหมู่บ้าน ซึ่งมีหน้าที่ในการตรวจสอบมาตรฐานในการปฏิบัติหน้าที่ของคนในชุมชนให้มีความต่อเนื่องชัดเจน เพื่อศักยภาพที่มั่นคงของแหล่งท่องเที่ยว
5. จัดหาแนวทางการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว โดยนำเสนอจุดดี จุดเด่น จุดที่น่าสนใจออกเผยแพร่ และประสานงานกับธุรกิจนำเที่ยว บริษัททัวร์ โรงแรมและที่พักต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และจัดเป็นรายการนำเที่ยวของบริษัทนำเที่ยวเหล่านั้น โดยอาจทำร่วมกับรายการนำเที่ยวของรัฐนำเที่ยวเหล่านั้น โดยอาจทำร่วมกับรายการนำเที่ยวอื่น ๆ ที่อยู่ในบริเวณหรือเส้นทางใกล้เคียง เพื่อให้รายการนำเที่ยวน่าสนใจมากขึ้น
6. ควรจัดให้มีการประเมินผล จากนักท่องเที่ยวที่มาพักโดยใช้วิธีการสอบถามอย่างเป็นกลางว่ามีความรู้สึกเช่นไร ควรมีการปรับปรุงในเรื่องใด อย่างไรบ้าง และนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ปรับปรุงเพื่อให้เกิดการพัฒนาในโอกาสต่อไป
7. ควรมีการประสานงานและการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนในพื้นที่ โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในหมู่บ้านอย่างเต็มที่ให้แก่คนในชุมชนว่ามีหน่วยงานภาครัฐในการสนับสนุน